

LIBURUAK

"LENGUAJE Y PENSAMIENTO"

Montevideoko Ediciones Pueblos Unidosen urte bete duela agertutako liburua gutziz jakingarri bat eskuratu digu: Lenguaje y pensamiento, 1970, A. Vidal Rogetek gaztelateratutako 29 Autore sobietarren azterkizunen bilduma, bere izenburuak adierazten duen gaiari buruz.

Arlo hontan zientzia sobietikoa luzaro egon da loak hartuta bapolo. Hizkuntzaren eta pentsamenduaren arteko gora beherak azterkatze hiru zientzia-aldaska dago: logika, sikologia ta linguistika. Baina azkeneko biok URSS-en erretekoak eta diplinak kazkartzuta egon direnez egon, logikak ez zedukan askotan hutsuneok ideologiako eraikidura bete besterik. Marr-en irudimen hizketa asma-zioak, halare, logika soziologiarekin konbinatuz linguistika egin nahita sortu ziren itxuraz.

Desarrollo hontan zentsurak-eta hainako zerkisua zuen erreboluzio garaitzalearen ondoko zorabio historizistaz-bizkortu zen sinesmenak: zerbait zer den gutziz argitateko bere etorbide historikoa azaldu behar dela, eta —hauxe baitzen ueste haren gehiegizko mugadura— horixe bakarrik egitea aski dela. Gauza bat bere historia haina bakarrik dela, bezaz. Abiaturu honekin hizkuntza-jakintzan "se aspiraba a establecer las leyes del desarrollo del lenguaje y del pensamiento desde la formación de la sociedad humana hasta nuestra época". El entusiasmo de muchos lingüistas filósofos, etnógrafos y arqueólogos por la "nueva teoría del lenguaje" (...) era perfectamenteplicable y, sin duda, se hallaba históricamente justificado", irakurten da F. P. Filin Jakintza-Akademiaren zuzendariaren hitzaurrean. Tamalez, historizismoa mendebaldeko Europan (ehun urteko nagusitzaren ondoren) gain-behera abiatuz batera hasi zen URSS-en erabat nagusitzen: lehenengo Mundu Guerraren akaberran. Eta ondorioz bi blokeen izpiritu edo giza-jakintzako ta kulturazko elkarriketa oso gaitza bihurtu zen, Halare, "el fiasco de la nueva teoría del lenguaje resultó evidente", dio Filinek. Gero

Marr-en kondena ta —Stalinea eskubartzek irakaspene berria bai, baina azterketarako metodo berri-ri eskaintzen ez zenez, ordura arteko soziologiako ta historikoa bera baizik— bolara batekoz batik bat noraezak uzkeratuta zirudien hizkuntza-jakintza sobietarrak.

Urrezko denbora preziatua galduz egon da bitarte guzti hortan: linguistika, izan ere, honezkerok ez da "zientziaren" bat bakarrik, are gutxiago moda hutsik, eta bai egunotako mundu-ikuskeren eitea hortizki zertzen duen faktorea. Problema politiko bat ere bai, hortakoz. Liburu honek hizkuntza-jakintza sobietarrak egonean egonik alferrikaldutako urteak aurreratu nahi dituela erakusten digu.

Liburuaren 346 orrialdean zehar zenbait filosofo, linguista, sikologo, fisiologo ta semiotiko ahalgindua bide da, URSS-eko Jakintza-Akademiaren aurkezpen libururak aseguratzeko digunez. Nor zer den argitasunik ez dago, halare; eta lan bakoitza zein urteakoa denik ere. Estrukuralismoaren lepotik du liburu guztiak burua. Eta Filinek erreparorik gabe jakinarazten digu hori: "últimamente se han difundido —tanto en el extranjero como en la Unión Soviética— los denominados métodos estructurales para el estudio del lenguaje y del pensamiento. En ese terreno se han obtenido ya algunos éxitos".

Azalazpian, halare, nabarmen dago estrukuralismoarekin polemika. Neohum bolditianoen kritikako kapitulu oso bat ere ez da falta, V. M. Pavlovena. Baina mendebaldeko komunisten batuek agiri duten behazunik gabe dago guzti hau eginda. Liburuak ez du hontan inor engainatu nahi: "Poner en claro cuáles son los límites de los métodos estructurales, sus posibilidades verdaderas y no imaginarias, es una de las tareas capitales de la metodología marxista-leninista en la etapa actual de su desarrollo". Polemika hortan arerioak pikza bat errazegi nahastendian argian (12 gn or., adibidez) edo-ta haien argudioak aisa gehiegi simpleztatu, neke gutxiz errebatitzeko (or. 23 ta ur.). Ideo-

logiazko eraikidurarik ere oraindik ez da falta, Meshchaninoven saioan batez ere. Baina lanik gehien-gehietak azterketa positiboez baliatzen dira. Filosofoengandik, ordea, kausitzen dena baino zerbait hoberik itxaron zitekean: 1967-az geroko Filosofia Biltzar nazioartekoetan sobietikoez Liburu hontan baino ekari baliotsuagotara genduzkaten ohitura. Esaterako, liburu hontan Kopinen lanik ez dator. Bitxikeria tradizional batuek ideologiaren kultuori zor zaion opari ritualaz oroitarraren gaituzte: "El problema Lenguaje y pensamiento" tiene una larga historia. Sin descomponerlo en sus elementos, se planteó ya en la Antigua Grecia, se discutió en la época medieval, empezó a debatirse con sumo interés en los comienzos de la Historia Moderna y recibió su base auténticamente científica en los trabajos de los clásicos del marxismo-leninismo". Baina batezapean horrek ez dirudi retoriko baino gehiago: 346 orrialdean 6 aldiz alpatzen da Marx ala Engels horietako lautan ilustrazio moduan bakarrik, eta biotako bata bakarrik da bertatik bertara hizkuntzari buruzkoa (or. 74). Pentsatzeari buruz arrunki egina bestea.

Pentsamenduaren eta hizkuntzaren arteko batasuna bion berdintasunik gabe adierazteko interesa ere nabari dago marxistek egiteko bidezko denez: errealdadea ekin-tzan pentsamenduarik isladatzen edo kontraespilatzen duela ta hizkuntza "kontraespilatu honen agerkizun material" (86) ta sozial (332) dela oinarri-oinarriko baitute. Beraz, "por importante que sea el aspecto sincrónico por sí mismo, el grado superior del conocimiento sólo puede alcanzarse en el aspecto histórico; en el de su desarrollo". Honekin, bada, esan gabe dago azterketaok marxismoaren argipean buruturik daudela.

Azterketaon argipean, atzera marxismoa erra nola gelditzen den ez da inon azterkatzen, nahiz-eta hortan saiatutako Autore bazu ere (A. Schaff batez ere) erruz erabilita egon liburuaren Lastima. Jose Azurmendi

EUSKAL ADITZA

Patxi Altuna, S. J.
Euskal Aditza
Batua?
Baturakoa.

Azala: Jose Antonio Sistiaga
"Dinamismo Estático"

ETOR
Argitaratzailea: Ediciones Mensajero. Ap. 73, Bilbao.

Euskararen batasuna. Egiten ari da. Egiten ari gara. Urria, sandia eta berendiaren esanak goiti beheiti. Denek omen lukete gogoko euskararen batasuna. Zoaz horien sinestera! Ez da aski nahi izatea, behar ere da lan egin, euskara literario bat, euskara batatu bat lehenbailehen ukan dezagun. Duela hiruzpalau urte, trabaz besterik ez zen ikusten. Geroztik, bide ederrik eginik dugula, norik ez dakus? Egin da bide. Egitekorik anitz bada oraino, ordea.

Euskara batua erdiesteko behaztoparik haundiena berboa omen da. Honela dateke. Halaz guztiz ere, saio bikainik egin da. Orain dela urtebete, Batasunaren Kutxa agertu zen. Orain, egunean, Patxi Altunak, aditziari buruz beste estudio bat eman derauku. Ez dago gaizki. Gaizki ez ezik, derragun, oso ondo dagoela. Gipuzkoako berbora du isuri nabarmena. Baina, hango eta hemengo formak ere sartzen ditu ausarki. Geroak esan beza, Euskal Herriak onartuko duen ala ez. Gure gustorako, lan serioa eta haliosia egin du Patxi Altunak. Berbo formez beste, argitasun asko eta aberatsik ematen derauku. Zein erraz eta argi eman derauku, mirestekoak bait da. Iturriko ur gardena diduri.

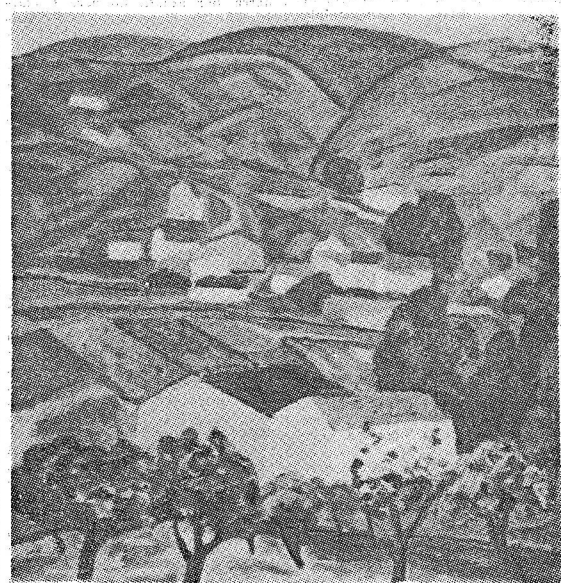
Irakurtzean aurki leraukiokan neke, gaiak berak berez dakarrena da.

Zorionak eta eskerrik asko Patxi Altuna jaunari, aski merezimenturik baitu.

ETOR ondo ari zaiku lanean. Txukun Jarrari bezain bide horri. Jaunari nahi dakiola.

ARTE

gure artistak gaur eta hemen

Alejandro Tapia pintoreaz elkarriketa

Azken urte hauetan, gure artean zenbait artista, pintore eta eskultore, atzerrian sarituak eta gure herrian ezezagun ditugunak, azaldu dira. Aho gaiztoek diotenez, hola-koak burges, arloak bakarri besterik ez dira... Baina, benetan zer dira? Nola bizi dira? Eta zer gogoa eta daukate... Euskal Herriko hari sozial-politikoetan murgilduta dabiltzan gizon artista hoek? Ezagu-kan izan daitezke; baina ulertuak, adituak, konprenituak...?

Nahaste-borraste hau, gure artean piska bat argiteko, igaz hasi nintzen hizketaldi batzuk gure artistekin egiten, eta orain, lan honetan, notzbehinka hari berari esan nahi nioke.

Gaur, Alejandro Tapia pintorearen elkarriketa eginik dut eta hemen daukate garbi eta xaloki bere erresuma. Baina hasi baino lehen Tapia, paisajeetan eta etxebarruetan liriku handi bat bezela agertzen zaigula esan nahi dizuet. Gauza zaharren, draulen, normalen... eguneroko gauzen atzetik dijoazko bere ikusmena eta sentimena; hoiek maite ditu, eta edierazten dizkigu dagokien giro egoki batean sarturik.

Isilunea, hutsunea darie bere obra hauen barne-giroari, eta gure errealismo berrian errotua, euskal telurismo batean txertatua.

Eta ez dakit zergatik, baina une hontan Puvis de Chavannes eta Vazquez Diaz datozkit burura. Topiko hutsa izango ote...? Ez dut ueste. Euskal pintura, Hondarrabia edo Getariako haizeetan eta lanotan txertatutako kubismoa eta bizitzaren bozkarioa elkartzen direnean bakarrik sortzen da. Euskal pintura molde bat behintzat.

Baina, hasi gaitzen gure ibilbideaz.

—Tapia, hamabost lerroetan zure bizitzaren laburpen bat egin zazu.

—Usurbilko Agifan jao nintzen 1930 Azaroaren 26an, umetatik nabaitu nuen pinturarako gogoa eta horrela beti nere gisa ibili naiz urtean zehar. 15 urterekin lan toki batean sartu nintzen dekoradore edo apintzaile bezala, ta nahiz denbora gutxi eduki pintatzeko, bildutako agerketa ta sariketa batzuetara azaldu nintzen eta sari batzuk irabazi ere bai. 1962-ko «Certamen de Navidad» deritzan txapelketan lehenbiziko saria irabazi ondoren, oso-osorik pinturari eman nintzan, eta Memorial Elias Salaberria deritzan saria irabazi nuen Lezon. UR taldean batu nintzen Arozena, Biz-

karrondo, ta Grazeña lagun ditudalarik; ta gaur arte.

—Esaldazu Tapia, artistak ere, beste edozein taldek bezalaxe, gizartean sartu, xerratu behar duzuela esan ohi da, nabarmen eta buhame eta betiko bakarti izaten aspertuta zaudetela, langileekin, perdidistekin integratu egin behar duzuela... Zergatik; bada, urruntzen duzue zauren burua?

—Ni artista moduan, ez dut ueste neure burua urruntzen dudarik, baizik ni nago, bestek direla, kasu hiantan, bere burua urruntzen dutenak. Eta gainera esan liteke, beste artista denak bezala (poetak, musikoaik, eta abar), gure lanak herriarientzako eginik direla, eta herriari erakusteko, horregatik herriarekin integraturik gaudela ueste dut.

—Euskal Eskolari zer deritzazu? Euskal-Pintura ba ahal dago edo izan ahal da? Eman zure pentsaera.

—Euskal eskola izateko lehenbizi euskal pintura egin behar da euskal eran; euskaldunok badegu gure era edo gure tankera, horri eutsi behar digu aldakera ta gure giro onean ere, hau ezin uka (garrantzirik haundiena euskal pintorentzat) ueste dut euskal pintura hori asko egin dala kondairaren zehar, Arteta, Tellaetxea ta abar adibide.

—Eta zu zerori nola bizi zara? Pozik ahal zaudete. Zuen taldea ongi bizi ahal da? Kuadro hauek dirurik ekartzen ahal dizute?

—Ni gaizki bizi naiz, beste artistak bezala, itxaropen haundiz. Artisten bizitza gogorra izan arren, gure lanaren saria oso eskasa da diru aldetik.

Beste galdera hau egin nizkion, baina ez zidan erantzun. Kompro-mittuak, sailak, edo... Ikus, hauk ziren:

—Euskal artistek, herriari, orain bizi den sare sozial-ekonomiko honetan, koordinatetan ezer ematen diotela ueste ahal duzu?

—Adizu, Tapia, zuek egiten ari zaratena, herriak jaso eta ulertzen duela ueste ahal duzu?

—Nola adieraziko zenioke herriko bati zure artea, zer begiz ikusaraziko?

—Eta amaitzeko, Tapia: zer deritzaizu gaurko euskal pinturaren egoerari? Izenak.

—Galdera horri, nahiago diot ez erantzun. Edorta Kortadi

EUSKAL ADITZA

BATUA
BATURAKOA

